

Festivalul George Enescu își urmează strălucitor drumul

Text de Costin Popa

După London Symphony Orchestra, Orchestra del Maggio Musicale Fiorentino sau Orchestre National du Capitole de Toulouse, dacă privesc perioada imediat următoare, câteva ansambluri au menținut ștacheta la nivel performant și mă refer mai întâi la excepționala Tonhalle Orchester Zürich, sosită la București sub bagheta lui Paavo Järvi. O formație care frizează perfecțiunea prin cultul sunetului îngrijit și de asamblare limpezită a partidelor, prin cântul omogen și raportul echilibrat, flexibil, între pachete oricât de redus ar fi implicate în actul melodic. Calitatea instrumentală este desăvârșită.

La primul concert, Mișcarea simfonică „Pacific 231” a avut imagine expresionistă plastică, așa cum a dorit-o compozitorul, Arthur Honegger, pasionat de... locomotivele cu abur. Se știe, indicativul mărcii vine de la simbolul a... două roți „alergătoare”, trei „motrice” și una plasată sub cabina mecanicului și fochistului. Simpatice. Am respirat împreună cu maiestuoasa mașinărie antideluviană, pe care mulți dintre noi am admirat-o fizic.

Andrei Ioniță. La pupitru, Paavo Järvi

A urmat „Simfonia concertantă în si minor pentru violoncel și orchestră, op. 8” de Enescu, opus în care solistul, excelentul Andrei Ioniță, a derulat cu stupefiantă, prelungă continuitate o comunicare ideală cu orchestra, ce a condus către esențe de natură transcendentală, înfățișate cu noblete și introspectiv, cu ton cald. Ca bisuri, artistul a ales un „Dans simfonic” de Constantin Dimitrescu, orchestrat și, apoi, „Black Run” de Svante Henryson, ambele probe de virtuozitate fină. Ioniță s-a reîntors la esențe prin al treilea *encore*, Preludiul din „Suita nr. 1 pentru violoncel solo” de Bach.

Finis coronat opus și prima seară a lui Paavo Järvi la pupitrul Tonhalle Orchester s-a încheiat cu cunoscuta „Simfonie a IX-a, op. 95, B.178 *Din Lumea Nouă*” de Dvořák. Dirijorul și instrumentiștii săi formează un corp comun. Cu sobrietate și precizie ireproșabilă, cu tactare riguroasă, cu mâini de mișcări neexagerate dar expresive și eficiente, cu indicații punctuale, metronomice, de intrări ce nu lasă dubii, Paavo Järvi a construit totul cu elocvență, a generat atacuri și explozii fulgurante, a activat celebra temă repetitivă dvořákiană în toate nuanțele posibile, a indus cornului englez și flautului claritate astrală în secțiunea secundă *Largo*, susținută de viorile mirifice... Sunt numai câteva pilde. Alămurile atacaseră când moale, când violent, fără reproș, iar *Scherzo*-ul (partea a treia) a adus brio filigranat temei jucăușe. Volatilitatea sunetului a fost de înaltă clasă peste tot, asamblarea și dezvoltările, cum scriam, desăvârșite. Nu mai vorbesc de finalul glorios, *Allegro con fuoco*. Interpretare de scriitură romantică în cea mai pură accepțiune a termenului.

Paavo Järvi

Cerut insistent de public, suplimentul ales a fost „Vals trist, op. 44” de Sibelius, impresionant prin pianissimele ultra transparente, precum pânda de păianjen.

În seara care a urmat, Tonhalle Orchester Zürich și maestrul său, Paavo Järvi, au oferit un singur opus, un monument al Romantismului austro-german târziu, „Simfonia nr. 9 în re minor, WAB 109” de Bruckner. Contrastele între alăturile fulminante și coardele câteodate molcome, plutitoare, au fost dominante ale lecturii, șocurile acordurilor același cordari au răscolit spiritele, copleșitoarele *tutti* cu percuția și alăturile în prim plan au bulversat. A existat o logică a citirii și interpretării partiturii acestui mare simfonist care a fost Anton Bruckner, iar combinata de tălmăcitori elvețieni cu șeful lor estonian a rămas de neuitat.

Herbert Blomstedt și Gewandhausorchester

Suedez născut în Massachusetts, venerabilul maestru a împlinit în 2023 96 de ani și afișează o integritate mentală ireproșabilă, dublată de vitalitate, în primul rând, interioară. I se cuvine o adâncă reverență pentru tot ce a demonstrat la pupitrul Orchestrei

Gewandhaus din Leipzig, ansamblu legendar cu vechime de 280 de ani, care vizitase Capitala pentru prima oară în 1963. Cel puțin așa îmi amintesc. Acum a susținut două concerte, dintre care am asistat la primul, început cu „Preludiu la unison” din „Suita pentru orchestră nr. 1 în Do major op. 9” de George Enescu.

Herbert Blomstedt

A fost o versiune specifică, mai puțin obișnuită, în care tenta elegiacă a fost împletită cu vigoarea definită prin sunetul masiv, gros, solid, dar omogen al coardelor și prin accentele apăsate. Spiritul de sorginte populară românească a părut mai distanțat.

Deși anunțată prin program, atacarea directă după Preludiul enescian a „Simfoniei nr. 7 în Mi major, WAB 107” de Bruckner, a stârnit nedumeriri. Pur și simplu, prin depărtarea stilistică, dar conjunctura poate aduce scuze pentru maestrul care se deplasa sprijinit de un coleg din orchestră.

Herbert Blomstedt

Marile puteri ale instrumentiştilor din Leipzig, anunţate încă din opusul enescian, s-au regăsit plenar prin sonorităţile cvasi-wagneriene conferite simfonismului brucknerian, prin îmbinarea măiastră a temelor lirice cu ascuţişul suflătorilor, prin forţa alternantă cu sentimentele de întristare. Gewandhausorchester exprimă totul, la comanda gesticii infinitesimale a dirijorului. Aşa au fost culorile sumbre şi sobre ale suflătorilor în lemn, cantabilitatea temei viorilor, tempii largi, descriptivi dar tensionaţi, echilibrul între cordari şi toate pachetele de suflători, culoarea funebră a corniştilor în partea secundă (*Adagio*). Sunetul voluminos, impunător s-a făcut remarcat şi în mişcările următoare (*Scherzo* şi *Finale*), efluviile de magmă sonoră au devenit covârşitoare spre clocotul ultimelor pagini. Nu pot să nu remarc versatilitatea nuanţărilor la instrumentele de coarde, devenite delicate în final, dar şi... câteva neglijenţe la corni. Se întâmplă.

În seara următoare, orchestra din Leipzig şi Herbert Blomstedt au ales tot un program integral fără solist, „Simfonia nr. 5 în Si bemol major D 485” de Schubert şi două lucrări ale suedezului Franz Berwald, „Amintiri din Alpii norvegieni” şi „Simfonia nr. 3 în Do major „Singulara”.

După 15 ani de la fondare, Orchestra Română de Tineret...

... a demonstrat progrese notabile. Junețea componentilor a fost întotdeauna un avantaj și forjarea energiilor lor s-a făcut prin certificarea valorică pe mari podiumuri de concert din Europa sau în săli din Statele Unite ale Americii, Asia, Orientul Mijlociu. La festivalul enescian al muzicii a fost dirijată de Stefan Asbury și a ales un program compozit, reprezentativ pentru actualele ei forțe, deloc neglijabile. Debutul a fost un omagiu adus compozitorului Cornel Țăranu (1934 – 2023), stins din viață cu puțină vreme înainte, alegând pentru afiș lucrarea *Cercar la nota*, compusă în 2020. *Căutând nota (sonoritatea) potrivită* ar putea fi o traducere brută a denumirii opusului și transpunerea lui în spațiul acustic a demonstrat curățenia de sunet a instrumentiștilor, cultura acurateții emiterii. Nimic mai potrivit spre a confirma asemenea virtuți.

Jan Lisiecki

Solistul concertului de la Sala Palatului a fost o tânără vedetă, canadianul de origine poloneză Jan Lisiecki, în renumitul „Concert pentru pian și orchestră în la minor, op. 16” de Grieg. La nici 30 de ani, artistul este un romantic format și dedicat stilului. A cântat cu sonori învăluitoare, plutitoare, în tente subtile, alături de exprimările

furtunoase. Poezie sub clar de lună a fost bisul, o „Nocturnă” de Chopin. Jan Lisiecki promite o mare carieră.

Marele efort și marea realizare a Orchestrei Române de Tineret a fost solicitanta „Simfonie nr. 5 în re minor, op. 47” de Șostakovici. În prima parte, *Moderato*, temele lirice au conținut încordări lăuntrice, în cea de-a doua, *Allegretto*, motivele usturătoare s-au întrepătruns. *Largo*, mișcarea a treia, a căpătat tristețea unui vaiet prelung, la care au participat multe solo-uri instrumentale, în timp ce finalul *Allegro ma non troppo*, un marș, a avut efect de tornadă,

Ca bis, Orchestra Română de Tineret și Stefan Asbury, cel calculat în gestică, au oferit „Dansul ungar nr. 1” de Brahms, confirmând galoanele promițătoarei formații.

O orchestră adorată, Israel Philharmonic

A vizitat Bucureștii în Festivalul George Enescu de nenumărate ori, sub bagheta marelui Zubin Mehta. Acum a fost rândul lui Lahav Shani, noul director muzical al formației, să revină în Capitala României pentru conducerea ansamblului israelian, după ce la anterioara ediție a festivalului dirijase Filarmonica din Rotterdam, prezentându-se astfel melomanilor.

A confirmat acum că are forțele unui mag. Se știa, nu folosește bagheta, nici partitura în timpul concertului, din sală se observa gestică unduitoare și plasticitate corporală expresivă adresată instrumentiștilor, poziția fermă pe podium. Văzându-l în reluare pe transmisia de pe website-ul oficial al Festivalului Enescu, păstrată timp de 12 ore, i-am remarcat privirea concentrată și iradiantă, fizionomia sugestivă, direcționările fără echivoc în dialogarea artistică. Totul destinat unor tălmăciri conforme, în care stilistica, dinamica, agogica, calitatea sonoră sunt comandamente supreme. De la acești 34 de ani înainte, Lahav Shani poate deveni un simbol.

Lahav Shani

Programul celei de-a doua seri a debutat cu „Rapsodia Română în La major, op. 11 nr. 1” de Enescu, citită într-o cheie care a prins spiritul neaoș național în partea a doua a opusului, odată ce tempourile notate de compozitor „Accéléré de plus en plus” și „Très vif” au devenit efective.

Solistul concertului a fost tânărul francez Alexandre Kantorow în „Concertul nr. 2 în sol minor pentru pian și orchestră, op. 16” de Prokofiev. Din nou, un artist cu perspective majore.

După un început timid (*Andantinu – Allegretto*), creșterea energetică a fost evidentă, chiar în confruntarea cu sonoritățile mai robuste ale partenerilor. Indicația *Vivace* din *Scherzo* (mișcarea secundă) a fost bine susținută, în timp ce în ultimele două părți (*Intermezzo: Allegro moderato* și *Finale: Allegro tempestoso*), pianistul – tehnician redutabil - a dialogat intens în pretențioasa relație cu orchestra.

Cele două bisuri ale lui Kantorow au revelat virtuozitate (secvența din „Pasărea de foc” de Stravinsky), poetică și pasiune romantică (Liszt - „Sonet Petrarca 104”).

Lahav Shani

„Simfonia nr. 1 în do minor, op. 68” de Brahms a încheiat cel puțin programul oficial. O lectură plină de tensiune și vigoare, cu efluvii romantice sugestive și ridicări de spirite în înalturi (*Un poco sostenuto – Allegro*), în pace, eleganță, tempouri relaxate, evoluții ample în arce lungi de frază (*Andante sostenuto*). Aceeași liniște interioară a caracterizat și citirea părții a treia, *Un poco allegretto e grazioso*, în timp ce mișcarea finală intitulată *Adagio – Allegro non troppo, ma con brio* l-a dezlănțuit pe Shani în dezvoltări vijelioase, cu patină de tornadă. Furibund, dirijorul a ridicat tempo-ul la *Prestissimo* și, spre a compensa, s-a servit de coardele grave pentru a inocula căldură sunetului, de cele înalte pentru a înrâuri misterios expresia, în timp ce dezlegările veneau imperios de la alămuri. O versiune memorabilă.

Pentru a onora publicul, dirijorul și filarmoniștii au mai oferit o secvență din „„Lieder ohne Worte, op. 67” („Cântece fără cuvinte” de Mendelssohn și, într-un elan de *rubato*, „Pizzicato - Polka” de Johann Strauss. Succes solid.

Lansare de carte

În foaietul Ateneului Român, la Standul Cărturești, a avut loc lansarea volumului „Festivalul George Enescu. Zece ediții, 2003 –

2021. Cronici și interviuri”, scris de autorul acestor rânduri și publicat în 2023. Este un florilegiu de 100 articole critice, referitoare la peste 300 de evenimente, un adevărat crâmpei de istorie festivalieră dedicat melomanilor împătimiți care nu au precupețit și nu precupețesc niciun efort financiar și fizic, pentru a alerger după-amiaza, seara și noaptea între sălile de concerte și spectacole, spre a-și umple sufletele și mințile cu marea muzică eternă și a se întâlni cu iluștrii interpreți ai începutului de veac XXI. În numele lui George Enescu și spre gloria sa veșnică.